

AZ ELSŐ UTCAI ACETILÉNLÁMPÁK

A világon először Tatán gyulladtak fel utcai acetilénlámpák 1897. július 24-én este fél kilenckor.

Ma már természetesnek vesszük, hogy égnek a lámpák az utcákon, ki vannak világítva a terek. Gondoltátok volna, hogy már a XVI. század közepén rendszeres utcai világítás működött Párizsban? Persze akkor még a fényt serpenyőkben elhelyezett és meggyújtott szurok szolgáltatta.

Na, de hogyan is alakult hazánk közvilágításának története?

Magyarországon a XIX. század második feléig az utcák koromsötétbe burkolóztak éjszakára, és ha valakinek éjjel kellett eljutnia valahová, kénytelen volt saját maga gondoskodni fényről, gyertyával világított vagy fogadott egy lámpahordó férfit. Budán 1777-ben jelentek meg a gyenge fényű első utcai olajmécsesek, a pesti utcákon viszont csak 1790-től volt egyszerű közvilágítás. A lámpagyújtogató feladata volt az olajmécsesek meggyújtása és eloltása, nappal pedig a lámpák tisztogatása. Képzeljétek el, hogy teliholdkor nem gyújtottak lámpát, mert az olaj drága volt, és mivel a Hold viszonylag nagy fényt adott, ezért a közvilágítást nem tartották indokoltnak!

A XIX. század második felétől már petróleumlámpák is világítottak az utcákon. A Budai Várban és Óbudán még találni néhány régi petróleumlámpa lámpatestet.

Az első utcai gázlámpákat a Nemzeti Múzeum oldalán gyújtották meg 1831. július 1-én. Bár az illata nem volt kellemesnek nevezhető, de a Nemzeti Színház belső világítását is így oldották meg akkoriban. 1856. december 21-én a Kerepesi (ma Rákóczi) úton üzembe helyezték a főváros első közvilágítási cellal telepített gázlámpáit. A belvárost 1883-tól kezdték el kivilágítani, 1896-ban pedig már mintegy tízezer darab gázlámpa szolgáltatta a fényt a fővárosban.

Gázzal, olajjal, petróleummal világítani azonban igencsak költséges volt, ezért is keresték a jobb megoldást a közvilágítás kialakítására. Új lehetőséget jelentett a brit Edmund Davy által 1836-ban kifejlesztett acetiléngáz, amelynek nagyüzemi gyártása a XIX. század végén indult el az Egyesült Államokban. Az acetilénláng azért is volt gazdaságosabb, mert azonos fényerővel kevesebb hőt és égéstermékot fejlesztett, tehát kevésbé rontotta a levegőt, mint például a petróleum vagy a világítógáz lángja.

A világon és azon belül a magyarországi Tatán gyulladtak fel először utcai acetilénlámpák 1897. július 24-én este fél kilenckor huszonegy helyen. A sikeres főpróba után azonnal belekezdtek a hálózat további kiépítésébe, hiszen 1897. szeptember 10. és 15. között a bécsi udvar hadgyakorlatot szervezett, melynek főhadiszállása a tatai kastély volt. Az Acetiléngáz Részvénytársaságtól megrendelték II. Vilmos német és I. Ferenc József osztrák császár és magyar király tatai tartózkodásának idejére a grófi kastély, a Nagy-tó partján álló királyi sátor, a főhercegek lakásául szolgáló piarista rendház, az Öregvár és a fontosabb utcák, terek megvilágítását. A korabeli leírások szerint csodálatosak voltak a kivilágított terek.

A berendezés – amely 500 Auer-égőt volt képes működtetni – Berdenich Győző mérnök, feltaláló és gyártulajdonos tervei szerint készült az Acetiléngáz Részvénytársaságnál.

Viszonylag rövid ideig, 15 évig világították a közttereket acetilénlámpákkal Tatán, 1912-ben áttértek a villanyvilágításra. Magyarországon először Temesváron helyeztek el utcai elektromos lámpákat, méghozzá 1884-ben, Budapesten pedig még később jelent meg a villanyvilágítás.

Források:

http://www.tata.hu/911/esterhazy_kastely

http://jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/az_első_acetilengazzal_mukodo_kozvilagitas_uzembehelyezese__1847

http://www.tata.hu/4784/acetilenes_kozvilagitas_gazfejleszto_berendezese

<http://bdk.hu/szakmai-oldal/kozvilagitas-tortenete/>

<http://budapestcity.org/02-tortenet/Budapest-kozvilagitanak-tortenete/index-hu.htm>

Összeállította: Sass Ildikó Anita

AGORA

TUDOMÁNYOS
ÉLMÉNYKÖZPONT
DEBRECEN